רבי אלעזר היא דאמר פנוי הבא על הפנויה שלא לשום אישות עשאה זונה אי ר' אלעזר מאי איריא אלמנה ניתני פנויה אלמנה איצטריך סלקא דעתך אמינא הואיל ובנין אב הוא לא ניהסרו קא משמע לן א): האומר לחבירו הא לך טלה זה כו': והא שפחה לעבד מישרא שריא אמר רב הונא אצלו קאמר והא דקתני ג) ב)[עבד] ג)לישנא מעליא קאמר אי הכי מ"ט ה) דרבי אמר שמואל בר ג) רב יצחק לעולם עבדי וכי קתני בעבד עברי אי הכי מ"ט דרבנן שפחה לעבד עברי מישרא שריא הכא במאי עסקינן כגון דלית ליה אשה ובנים ג)דתניא אאין לו אשה ובנים אין רבו מוסר לו שפחה כנענית יש לו אשה ובנים רבו מוסר לו שפחה כנענית: מתני' ג)ואיזהו מחיר כלב האומר לחבירו ד) [א] ה)הולך טלה זה תחת ה)כלב ו)וכן ישני שותפין שחלקו אחד נטל עשרה ואחד תשעה וכלב שכנגד הכלב ם) אסור ושעם הכלב מותר יאתנן הכלב ומחיר זונה הרי אלו מותרין שנאמ' (ב) ז)שנים ולא ארבעה ה)ולדותיהן מותרין ה)הן ולא ולדותיהן: גמ' ת"ר ט)מחיר כלב זהו חליפי כלב וכן הוא אומר 1תמכר עמך בלא הון ולא רבית במחיריהם אימא י)אתנן (ג) י) זונה [ב] (א"כ לא קרב הוו תלתא 2גם שניהם ולא שלשה) מי קאמרינן אנן אתנן ומחיר אתנן ולא מחיר קאמרינן א"כ נימא קרא לא תביא אתנן זונה וכלב מדכתיב אתנן זונה ומחיר כלב ש"מ ו): השותפין שחלקו אחד נטל כו': ו)ניפוק חדא להדי כלבא והנך כולהו לישתרו הכא במאי עסקינן כגון ו)דטפי דמי כלב מחד מינייהו והאי ה) טיפונא דכלב שדי בכולהו: אתנן כלב ומחיר זונה מותר כו': א"ל רבא מפרוקיא לרב אשי מנא

ר' אלעזר היא דאמר פנוי הבא כו'. (ד) בעילת זנות קרי זונה הלכך אתנן נמי אסור דאתנן זונה קרינא ביה ואנא דאמרי כרבנן: כגון אב הוא. אי נקט פנויה ה"א פנויה אין דליכא איסורא אבל כל אתנן של אשה האסורה לו לא ניתסר דהא כתיב בקרא זונה ו)וסתם זונה היינו כפנוי ופנויה לר' אלעזר: ה)ובנין אב הוא. ללמד שאין אתנן אסור אלא בפנוי ופנויה אבל מאלמנה דאסירא ליה לכ"ג לא קמ"ל. ל"א הא מני דקתני אלמנה לכ"ג אתננה אסור ר"ע היא דאמר בפ' החולץ ו) אין קדושין תופסין בחייבי לאוין הלכך כעריות דכריתות דמיין ולרבנן דאמר [כט:] כל זונה הוי אתנן מאי שנא דקתני כגון אלמנה אפי' פנויה נמי דהא רבא לא דריש להאי תועבה כאביי אף זונה נמי לא מיתסר עד דאמר לה בהדיא הילך אתנן אבל בסתמא מתנה בעלמא הוא דלא הויא זונה בחדא בעילה בסתמא ודלא כר"א אבל היכא דזונה מעיקרא היא ס) לרבא נמי בסתמא אתנן הוא ואפילו פנויה: מפרא שריא. ומאי קאמרי רבנן דהוי אתנן הא ליתא תנא דאסר אתנן המותרת אלא ר' אלעזר לחודיה: אצלו. אבל הישראל עצמו ולדידיה אסורה שפחה ט): לישנא מעליא. ועבד היינו אבר המשמש (ה) כ"ש: שפחה לעבד עברי מישרא שריא. דכתיב [דברים טו] משנה שכר שכיר עבדך צ)שעובד בין ביום ובין בלילה שהוליד לרבו בנים משפחתו ק): אין רבו מוסר לו כו'. דכתיב [שמות כא] אם בגפו יבא בגפו יצא ורבי (ו) דאמר [כט.] לא הוי אתנן לית ליה האי סברא דודאי אפי' אין לו אשה ובנים מוסר לו רבו שפחה כנענית: יש לו אשה ובנים רבו מוסר לו שפחה כנענית. בעל כרחו של עבד דגזירת הכתוב היא דכתיב (שמות כא) אם בעל אשה הוא וכתיב בתריה אם אדוניו יתן לו אשה וגו': מתני' שכנגד הכלב אסורין. להקרבה דמחיר כלב הן: אתנן כלב. הילך טלה זה ותלין כלבתך אצלי: מחיר זונה. שהחליף טלה בזונה י) ט)וקנאה לשפחתו באותו טלה: ולדותיהן. דמחיר ואתנן: מותרין. שנאמר יא) שניהם ולא ולדותיהן: גמ' ולא רבית במחיריהם. אלמא מחיר היינו דמים: אימא אתנן. יב) ממש ק)דהא מחיר כלב היינו אתנן: (ו) [ג] ומחיר כלב כתיב. כלומר מדכתיב וי"ו גבי ומחיר מוסיף על ענין ראשון ובין חליפיו ובין יג) אתננו אסור: ומשני שנים ולא ג'. [היינו אתנן זונה ואתנן ומחיר כלב]: אחד מינייהו. שאין באותן שכנגדו שום טלה שוה דמי הכלב דהשתא דמי הכלב מעורבין בכולהו. כגון שאותן שכנגדו שוה כל חד וחד דינר דהוו עשרה דינרין ואותן תשעה שעמו שוין כל חד דינר חסר מעה דהיינו תשעה דינרין פחות תשעה מעות והכלב שוה דינר ותשעה מעות הרי י' דינרים נמלא בתשעה מאותן שכנגדו מגיע מדמי הכלב והעשירי כולו כנגדו. לשון ירושלמי כגון דשוי לכל חד וחד מאותן שכנגדו ארבע זוזי ופלגי תומשא דזוזא דהוו להו בין כולהו מ"ה זוזא ואותן שעמו לא שוו כל חד אלא ד' זוזי דהוו שלשים ושש זוזי וכלבא שוי חמשא והוו מ"ה נמלא בתשעה מעשרה שכנגדו בכל אחד חלי תומש מדמי הכלב והעשירי כולו כנגדו:

אבל מאלמנה לכ"ג דאין בה איסור משום זונה אלא שם אחר יש בה לא הויא אתנן קמ"ל דבהאי נמי הויא אתנן ועוד יש גירסא אחרת בספרים מיתיבי כו' עד הא דקתני בסיפא כו' ומשני הא מני ר"ע היא דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין והא קמ"ל דכל זונה דומיא דאלמנה לכ"ג יד] לא תפסי בה קדושין ול"ע מאי הוי קשיא ליה ומאי הוצרך לאגמורי למילתיה הא קמ"ל הא תירץ שפיר כיון דאמר הא מני ר"ע היא וי"ל דהוה קשיא ליה הא דקתני סיפא כגון אלמנה לכ"ג אמאי איצטריך למיתני הכי ולאוקומי כר"ע לא ליתני אלא רישא אחת זונה ישראלית ותיתי כר"ע וכל ביאה דהוה בה זונה הויא אתנן לרבנן בחייבי כריתות ולר"ע בחייבי לאוין ולהכי אגמריה למילתיה הא קמ"ל דומיא דאלמנה לכ"ג דאי לא הוה תני אלא רישא אחת זונה ישראלית איכא למיטעי ולומר דהויא זונה כבר כגון שנבעלה לחייבי כריתות א"נ זונה מופקרת הויא זונה לגבי אתנן אפילו היא נשכרת ונבעלת למותר לה להכי תנא סיפא כגון אלמנה לכ"ג לאשמועינן דלא הויא אתנן אלא מביאה דלא תפסי בה קדושין דומיא דאלמנה לכהן גדול לר"ע ולרבא דאמר אפי' תפסי בה קדושין הויא אתנן בין שהיתה זונה כבר כגון שנבעלה כבר לחייבי כריתות או נמי כגון זונה מופקרת מאי שנא דקתני כגון אלמנה לכה"ג ומשני דומיא דאלמנה מה אלמנה סתמא לא לקי עד דמתרו בה אף זונה עד דאמר לה הילכי אתנן ואז הוי אתנן דזנות הוא כיון שמזכיר לה לשון אתנן טו] ר)לא הויא אתנן ולאפוקי מדר' אלעזר דאמר פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה ולדידיה אפי' בחדא זימנא ע)הויא זונה אפי' בסתמא הויא זונה אבל היכא דהויא זונה מעיקרא אתננה אסור אפילו בסתמא דמופקרת היא ואתנן זונה מיקרי כפרש"י ודוחק הוא לפרש היכא אשכחנא דבסתמא לא הויא אתנן לרבנן יו] ש)(היא) אי בפנויה הא לית להו דהויא אתנן כלל אפי' אמר לה הילך אתנן ואי בזונה כבר כגון שנבעלה לחייבי כריתות או מופקרת הא אמרו דאפי' בסתמא הויא אתנן לכ"ג לפרש אף זונה עד דאמר לה הילך אתנן כלומר אי נתן אתנן לזונה שנבעלה כבר לחייבי כריתות או לזונה שהיא מופקרת לא הויא אתנן אא"כ מפרש לה בהדיא הילך טלה זה באתננך אבל נתן לה בסתמא ולא פירש לא הויא אתנן ולאפוקי מדר' אלעזר דמחמיר בזונה כל כך דאפילו פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה אפי' בסתמא נמי הוי אתנן אבל היכא דזונה היא מעיקרא פירוש לרבנן נמי היכא דהויא זונה בההיא ביאה שהוא נותן לה האתנן כגון אם הוא נותן לאחותו או לאחד מחייבי כריתות אפי' בסתמא הויא אתנן כיון דבאותה ביאה יח]הויא זונה כדאמר לר' אלעזר דמשום דמשוי לה זונה אפי' בפנוי הבא על הפנויה הויא אתנן יט] אפי' בסתמא היכא דהויא נעשית זונה בההיא ביאה אבל היכא דנעשית זונה כבר וכא אחר דתפיס בה קידושין ונתן לה אתנן לא הויא אתנן בסתמא אא"כ פירש בהדיא הילך טלה זה באתננך:

ואידך לישתרו. פירוש מטעם ברירה והשתא ניחא לפר"י דפסק הלכתא בכולי הש"ס דיש ברירה אבל ק"ק לר"ת דפסק הלכתא דאין ברירה היכי פריך כ"כ בפשיטות ואידך לישתרו [illegible] ברירה פריך ליה ממתני' דלא כוותיה מיתוקמא [illegible] איסור מעורב בהיתר נוטל האיסור [illegible] שנסתלק פ)לכן בההיא דהלוקח יין מבין הכותים (דמאי פ"ז מ"ד) שני לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן א)מעשר [illegible] שותה וכן ההיא דנ' שלקחו קיניהן בשותפות [illegible] בפשיטות במס' יומא (דף נה:) ונשקול [illegible] ברירה וא"כ בכל איסור המעורב בהיתר [illegible] ואידך לישתרו וכן וכמים שנתערבו בשור [illegible] ואמאי נהי דבעלי חיים חשיבי ולא בטלי [illegible] ואומר מורי הרמ"ר כלל גדול בדין זה דודאי כל דבר שהוברר האיסור מתחלה ולאח"כ נתערב בהיתר לא סמכינן אברירה כיון שתערובתו היה באיסור אבל הני תערובתן בהיתר כי האיסור לא היה מבורר קודם תערובתו ולאחר התערובת נולד האיסור או סמכינן אברירה: [ועי' היטב תוספות בכורות נו: ושייך לדף נו. ד"ה לברור וע"ע תוספות סוטה יח. ד"ה חוזר]

עין משפט נר מצוה

כג א מיי' פ"ג מהלכות עבדים הלכה ד:
כד ב מיי' פ"ד מהל' איסורי מזבח הל' טו:
כה ג מיי' שם הל' יז:
כו ד מיי' שם הל' יח:
כז ה מיי' שם פ"ג הלכה יב:
כח ו מיי' שם פ"ד הל' יז:

תורה אור השלם

1. תִמְכֹּר עַמְּךָ בְלֹא הוֹן וְלֹא רִבִּיתָ בִּמְחִירֵיהֶם: תהלים מד יג
2. לֹא תָבִיא אֶתְנַן זוֹנָה וּמְחִיר כֶּלֶב בֵּית יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְכָל נֶדֶר כִּי תוֹעֲבַת יְיָ אֱלֹהֶיךָ גַּם שְׁנֵיהֶם: דברים כג יט

מוסף רש"י

לישנא מעליא קאמר. שמלוה ולכך נקיי הדעת לספר בלשון נקיה (פסחים ג.). **אחד נטל עשרה.** טלאים, **ואחד תשעה והכלב.** עמהן, **שכנגד הכלב אסור.** אותן עשרה הטלאים שכנגד הכלב אסורין למזבח, דלאחד מהן היה חלופו של כלב ויהיה מחיר כלב ולא ידעינן הי ניהו, **ושעם הכלב מותר.** התשעה שעם הכלב לית בהו איסורא (בכורות נו.). **דטפי דמי כלב מחד מינייהו.** מתשעה כבשים שבחלק עשרה שוין יותר מתשעה שעם הכלב והכלב שוה את העשירי ואותו מוסף שבשוין אותן תשעה שכנגדו יותר מתשעה שעמו, דהשתא הוי מחיר כלב הולך בכל התשעה שכנגדו בכל חד פורתא והעשירי כולו כנגדה (שם ע"ש בארוכה).

רבינו גרשום

עובדת כוכבים כו'. כגון אלמנה לכ"ג כו'. והנך תפסי בהו קידושי ואתנן אסור וקשיא לאביי: אמר לך אביי. הא סיפא מני ר' אלעזר היא דאמר פנוי כו' שלא לשום אישות קידושין: עשאה זונה. ואתננה אסור אע"ג דתפסי בה קידושין: אי ר' אלעזר. מאי איריא דתני כגון אלמנה לכהן גדול ליתני כגון פנויה (דהא) [דהואי] תפסי בה קידושי ואמאי קאמר כגון אלמנה: אלמנה איצטריך ליה למימר דסד"א הואיל ובנין אב הוא הא דר' אלעזר דקאמר עשאה זונה (דומיא) ל)[וטמא] דכוהו ילפי מהכא בה פנויה שאין כ) בה טומאה איסור אחר ולא איסור לאו שבא עליה (שלא) [אלא] לשום אישות ותפסי בה קידושי אתננה אסור אף כל דומ' דפנויה דלית בה איסור לאו ותפסי בה קדושין אתננה אסור אבל אלמנה וגרושה אע"ג דתפסי בהו קידושין כיון דאית בהו איסור לאו אימא לא ליתסר אתננה קמ"ל. דלהכי איצטריך ליה למיתני כגון אלמנה וכו' דאסירי: ל"א אמר לך אביי הא סיפא ר' עקיבא היא דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין וקאמר דכל זונה דלא תפסי בה קידושי היינו עריות ועובדת כוכבים דומיא דאלמנה לכ"ג ולא תפסי בה קידושי אתננה אסור אבל זונה ישראלית דתפסי בה קידושי אתננה מותר: ולרבא דאמר דאע"ג דתפסי קידושי [כגון] בזונה ישראלית אתננה אסור מאי שנא דקתני סיפא כגון אלמנה לכ"ג הא איהו סבר דכל זונה ישראלית אפי' פנויה דלא אסור לכהן אתננה אסור: אמר לך רבא. להכי קתני כגון אלמנה דסבר דומיא דאלמנה מה אלמנה אם בא עליה כהן בסתמא בלא התראה לא לקי אף זונה בסתמא אם בא עליה סתם ואח"כ נתן לה לא הוי אתנן [ולא הויא זונה] עד דאמר לה בפירוש הא ליך אתנן [וקבלתו לשם אתנן] ולאפוקי מדר' אלעזר דאמר עשאה זונה אפילו בסתם: אבל היכא. דזונה היא מעיקרא דכבר אמר לה אחר הא ליך אתנן וקיבלה אפילו בא עליה אחר בסתם ואח"כ נתן לה סתם אתננה אסור דהא הויא זונה מעיקרא: והא שפחה לעבד מישרא שריה. ליה מאי איסור יש בזה אתנן או אמאי קרוי זה אתנן: אמר רב הונא (וסלין)[ותלין] אצל עצמו קאמר. דהיינו איסורא ל"א מאן עבדי הוא עצמו: כלומר (טלין) [ותלין] אצלי עמי קאמר והוא דקאמר עבדי לישנא מעליא קאמר כלומר דאינו רוצה לומר בפירוש ותלין עמי [א"כ דהוא עצמו קאמר אמאי קאמר ר' אינו אתנן הא יש בו איסור דישראל בעל שפחה אלא מאן עבדי דקאמר מתני' עבד עברי דמותר בשפחה כנענית אי הכי מאי טעמא דרבנן דאמרי דהוי אתנן]: כגון דלית ליה אשה ובנים. לעבד עברי כדתניא יש לו לעבד עברי כשנכנס אשה ובנים רבו מוסר לו שפחה כנענית משום דכתב אם בגפו יבא בגפו יצא שלא היה לו אשה בגפו יצא שלא ימסור לו שפחה כנענית ואם מסר לו שאמר לחבירו הילך טלה ותלין שפחה אצל [עבדי] (עברי עבדי) הוא זה אתנן דהוי איסור דהא לא הות ליה אשה ובנים: אם שכנגד [הכלב] (כל) אסור כל העשרה דאמרינן כל חד וחד שייך כנגד הכלב כדמפרש בגמרא ואותן תשעה שעם הכלב מותרין: לא רבית במחיריהם. בחלופיהם: איפא מאי מחיר כלב אתנן ממש דכלב כגון דאמר ליה הילך שלה זו ותלין שפחתך אצל כלבי: א"כ. הוו להו תלתא אתנן זונה ואתנן כלב ומחיר כלב וגם שניהם כתב ולא שלשה: ומאן דאמר איפא [כו'] אמר לך ליכא למיפרך שנים ולא שלשה דמי קא אמרינן (אמאי) [אנן] אתנן ומחיר כלומר דאתנן נמי (דהא) משמע אכלב (כלב) דהיינו שלשה אתנן ולא מחיר קאמרינן כלומר דמאי מחיר אתנן כלב והיינו שנים: א"כ. כדאמרת מאי מחיר כלב נימא קרא אתנן זונה וכלב דהוה משמע נמי אתנן אכלב אלא מכתב רחמנא אתנן זונה ומחיר כלב ש"מ מחיר הוא דקאמר רחמנא אכלב דהיינו חילוף ולא אתנן: ל"א מחיר כלב היינו אתננה דכלב ולא חילוף: א"כ נכתב קרא אתנן זונה וכלב ולא בעי מחיר ואימא אתנן זונה ומחיר כלב דוי"ו דומחיר נוסף על ענין ראשון וקרי ביה הכי אתנן ומחיר כלב כלומר דשם דאתנן ומחיר תרוייהו חלין על כלב: לא ס"ד. תועבת ה' גם שניהם כתב שנים ולא שלשה ואי כדאמרת הוו שלשה אתנן זונה ואתנן ומחיר דכלב: הכא במאי עסקינן כגון דאיטפי דמי כלבא מכל חד מנייהו. דשכנגדו דההוא טופיינא דכלב שייך בכולהו לאשלומי הילכך שכנגד הכלב כולן אסורין: ל"א אמאי אסורי כולן שכנגד הכלב לישקול חד מהנהו דבהדי כלבא דתיהסר ואינך לישתרו: אמר רב אשי הכא במאי עסקינן. כגון דשווין כולהו עשרה אימראין כל חד וחד ד' זוזי ופלגי דתומשא וכלבא אותו חמישי משיך בכולהון דפלגו תומשא דכולהו סליק לחד (חומש) [זוז] היינו אותו זוז חמישי שהכלב שוי יותר. והאי לישנא בתרא מפרש טופיינא דלישנא קמא: אתנן כלב כדאמרן ומחיר זונה. כגון שהחליף טלה בזונה הרי אלו מותרין שנים ולא ארבעה והיינו ארבעה אתנן זונה ואתנן כלב מחיר זונה ומחיר כלב:

מסורת הש"ס

א) [illegible], ב) [illegible], ג) קדושין [illegible], ד) [illegible], ה) [illegible], ו) בכורות [illegible], ז) [illegible], ח) [illegible], ט) [illegible], י) [illegible], כ) [illegible], ל) [illegible]

הגהות הב"ח

(א) גמ' מ"ט דר' מאיר [illegible]: (ב) שם [illegible] הם ולא: (ג) שם גמ' אימא אתנן ממש [illegible]: (ד) רש"י ד"ה רבי אלעזר וכו' [illegible]: (ה) ד"ה לישנא וכו' [illegible]: (ו) ד"ה אין רבו וכו' [illegible]: (ז) ד"ה אימא אתנן [illegible] ומשני [illegible] הס"ד:

הגהות הגר"א

[א] מתני' הילך. [illegible] [ב] [illegible] [ג] רש"י ד"ה [illegible]:

שיטה מקובצת

א) לן. ל"א כי קתני הא בעריות שאין כו' והא קתני כגון כו' אמר לך אביי הא מני ר"ע היא דאמר כו' כאשר כתבתי לעיל בדף שלפני זה: ב) דקתני עבדי לישנא: ג) בר נחמני תיבות רב יצחק נמחק: ד) לחבירו הילך שלה זה תחת כלב זה וכן: ה) אסורים ועם הכלב מותר אתנן כלב ומחיר זונה: ו) אתנן ממש א"כ הוי להו תלתא גם שניהם כתיב ולא שלשה: ז) ש"מ מחיר הוא דקאמר רחמנא ולא אתנן ש"מ: ל"א איכא מאי מחיר כלב אתננה של כלב א"כ נכתוב קרא אתנן זונה וכלב אימא אתנן זונה ומחיר כלב דמחיר כלב מוסיף על ענין ראשון וקרי ביה הכי אתנן ומחיר כלב תועבת ה' גם שניהם כתיב שניהם ולא שלשה: ח) טופיינא דכלב שוי בכולהו. ל"א שכנגד הכלב אמאי אסורין אחד דבהדי כלבא נחסר ותשעה אחריני תישתרו אמר רב אשי כגון דשוין כולהון כל תור ותור ארבע ארבע זוזין ופלגא חומשי וכלב שוה חמשה וזוין דזוזא יתירתא דכלבא משיך בכולהון: ט) שפחה דכתיב לא יהיה קדש הכ"ד ומה"ד לישנא מעליא. ועבד היינו אבר המשמש וכ"ש: י) וקנאה לשפחה: יא) שנאמר הם ולא. תיבת שניהם נמחק: יב) אתנן הוו להו תלתא אתנן זונה ואתנן כלב וחליפי כלב הרי שלשה וקרא אמר גם שניהם ולא שלשה הס"ד ומה"ד אתנן ומה"ד אתנן ומחיר כלב בתמיה הכ"ד ומה"ד אתנן כלב ולא מחיר קאמרי' לישנא אחרינא אימא אתנן כלב: יג) ובין אתנן אסור: יד) לכה"ג כו' דלא: טו) אתנן וגם מספרא עצמה לזונות מפני חמוד ממון אבל בחדא בעילה ולא פירש לשון אתנן לא הויא אתנן ומתנה בעלמא היא ולאפוקי: טז) תיבות הויא זונה נמחק: יז) תיבת היא נמחק: יח) ביאה הויא זונה תיבת שויא נמחק: יט) אתנן. ה"נ אפילו: כ) תנאי טובא דאית להו ברירה ופריך ליפא ממתניתין דלא כוותייהו מיתוקמא ויש לתמוה:

א) אולי צ"ל והוי"ת. כ) נראה דצ"ל שאין בה איסור טומאה ולא איסור לאו רק שבא עליה שלא לשם אישות.